

# CRONICA literară

de Mirela Rozhoveanu  
Scăparea

din sub-istorie:

Emil Cioran:

## Schimbarea la față a României

Emil Cioran este filozoful care a refuzat sistematic, în tradiția filozofiei lirice a lui Nietzsche și Unamuno, bazată pe subiectivitate și experiment personal, un sistem teoretic rigid de gândire. Prin angoasă, anxietate, credință reprimată, el este însă pentru noi expresia împlinirii a acestui secol. Explorând negativitatea existenței, creației și filozofiei, Emil Cioran și-a fundamentat propria metafizică, un sistem de valori turnate într-un stil de o remarcabilă forță expresivă. La Emil Cioran cuvântul, expresia aforistică servesc în așa grad ideea, încât filozofia se revelă ca o substanță a acelor profunzimi ale spiritului unde cuvântul și ideea cresc laolaltă îngemănate.

Cea de a doua carte a lui Emil Cioran, *Schimbarea la față a României* (1936) a fost reeditată de editura "Humanitas" la puțin timp după reeditarea primei cărți a filozofului, *Pe culmile disperării* (1934). În epocă, la apariție, *Schimbarea la față a României* a fost contestată sau ignorată, dar ea apărea într-un context cultural, spiritual și politic care stimula o asemenea apariție. Spiritul acestei cărți îl întâlnim și la alți gânditori din epocă, pentru că Emil Cioran nu a fost singurul nemulțumit și contestatar al vremii.

Să nu uităm că în deceniul patru al acestui secol există o nemulțumire filozofică și o angoasă existențială exprimate în operele lui Eugen Ionescu, R. Vulcănescu, Rădulescu-Motru, Vasile Băncilă, Vasile Voiculescu și alții. Numai că, pe acest spirit de o luciditate necruțătoare, în loc să încolțească o gândire deschisă spre modernitate, a înflorit, din păcate, un naționalism care a închisat cultura, îndreptind-o spre orizontul unei culturi religioase ce prefigura un stat religios.

Deși Emil Cioran se dezice, într-un sens, de această carte de tinerețe, unde biciuiește singeros negativitatea destinului românesc, citită azi, *Schimbarea la față a României* este de un profetism tragic. Tot ceea ce incriminase Emil Cioran în 1936, a fost încă o dată confirmat de evoluția istoriei noastre. În deceniile dictaturii comuniste, mai toate negativitatea spiritului românesc, descrise necruțător de Emil Cioran au fost exacerbate. Aș vrea însă să spun de la bun început că Emil Cioran nutrește față de patria și poporul din care se naște, o dragoste specială. Este dragostea unei inteligențe de maximă rigoare, care nu iartă nimic leagănelui matern, din dorința de a-l vedea purificat și cu o glorie

egală între marile națiuni ale lumii. Filozoful privește dintr-un unghi ideal poporul român, suferind pentru el. Ar fi vrut ca poporul român să aibă de-a lungul istoriei un destin de excepție. Și, deși știe foarte bine că poporul român a stat ascuns în sub-istorie, undeva între Orient și Occident, bintuit de toate răutățile vremilor, Emil Cioran îl privește asemeni unui chirurg care trebuie să taie în carne vie ca să vindece bolnavul. De altfel tragismul cărții nu conține nicidecum justificarea noastră istorică, ci realitatea istorică. În plus, pentru construcția României de azi, pe care o începem și noi, generația noastră, în acest moment politic crucial pentru destinul țării, această carte poate avea un sens catalizator. Cred, așa cum spunea și Emil Cioran, că noi "trebuie să o creăm launtric, pentru a putea renaște în ea. Plăsmuirea acestei țări să ne fie singura obsesie".

Emil Cioran - așa cum visăm și noi azi - dorea ca România să scape din damnarea letargiei, a culturilor minore, din blestemul vegetativului, din sub-istorie. Întrebându-se ce a putut contribui la toate acestea, filozoful realizează o "fișă" psihologică a poporului român, alcătuită în filieră spengleriană, unde sînt trecute în revistă deficiențele spiritului românesc: resemnarea ca lipsă de curaj și de afirmare; timiditatea în fața vieții; fatalismul definit drept un "amoralism al devenirii"; scepticismul sau "doliul permanent" al sufletului românesc; la care se adaugă lipsa de mister, slaba aderență la valori, stigmatul fragmentarului, cultul aproximativului, creștinismul pastoral, cultura imediatului, excesul de înțelegere văzut ca o fugă de conflict, omenia - "virtute mediocră", "naționalismul românesc reacționar", un orgoliu național superficial și multe altele. Nu este

cazul să discutăm în amănunt aceste determinante care au făcut să curgă multă cerneală. Important de observat ar fi că Emil Cioran urmărește, expunându-le, mîntuirea României printr-o asumare a unui "gust al devenirii", depășirea, cu alte cuvinte, a unei ratări istorice ce ne-a ținut prizonieri la o margine a Europei. Și este vorba nu de o salvare individuală, ci de una a substanței naționale: "Dacă toată România nu pleacă la drum ca să se cucerească pe

indivizibilitate vor să se salveze dintr-o românită deficientă, sînt condamnați mai curînd sau mai tîrziu ratării, neavînd la bază rezistența substanței naționale".

Emil Cioran gîndea că venise timpul ca poporul român să se smulgă din condiția neamurilor "fără demon launtric". Vedea o Românie proiectată în conștiința Europei, ruptă din "periferia balcanică", integrată civilizației apusene. Voia, cu alte cuvinte, o Românie care a căpătat grația istoriei, o țară care să nu mai fie "un spațiu pentru inimi frînte". Nenorocul a fost că după ce a dorit toate aceste lucruri României, ca o ursitoare bună, întorsătura istoriei ne-a mai făcut să rătăcim încă aproape cinci decenii prin acea sub-istorie a ratării noastre. În locul integrării în civilizația occidentului, ne-am "integrat" în dictatura comunistă, o tiranie de tip asiatic. În locul dezvelirii energiilor naționale majore, reprimare sîlbate, au fost hrănite, încurajate toate laturile negative ale sufletului românesc: Răutatea istorică a vrut deci să mai fim smulși încă o dată din Europa. De aceea cartea lui Emil Cioran este mai actuală azi decît era în vremea cînd a apărut. Spunem asta pentru că azi încercăm să risipim iar blestemul istoriei, să reconstruim o țară altă de însingurată, umilită și sărăcită. Scriind în 1936 despre România, într-o vreme cînd țara își trăia o culme a spiritualității, Emil Cioran nutrea o nostalgie violentă față de un proiect național ne-realizat, dar pe care ar fi vrut să-l locuiască într-o variantă ideală. *Schimbarea la față a României* conține de aceea tot aștia devoțiune față de țară, ca și Cîntarea României a lui Russo. Numai că deosebirea constă în diferență de secol și gradul de luciditate filozofică și culturală. Și dacă mesianismul cărții lui Cioran n-a fost confirmat de istoria imediată a României, este totuși posibil ca profețiile să se împlinească la scara mare a timpului. Poate că azi ar putea începe acel timp pe care Emil Cioran îl descria în finalul cărții sale: "Spirala istorică a României se va înălța pînă acolo unde se pune problema raporturilor noastre cu lumea. Pînă acum am fost reptile; de aici încolo ne vom ridica în fața lumii pentru a se ști că nu numai România este în lume, ci și lumea în România".

## La început

În Opinia studențească, dl. Stelian Mojiu, redactor șef adjunct al cotidianului Azi, manifestă multă candoare în interviul pe care-l acordă Dorenei Băeșu: "Pe data de 11 iunie am fost chemat la dl. Iliescu, care mi-a spus, nu supărat, ci zîmbind, că oaspeți de peste graniță s-au speriat de vehemența ziarului nostru. Și mi-a sugerat că ar trebui să-l mai dezumflăm". Fermecătoare gafă: un președinte, presupus imparțial, dirijează tonul unei publicații de partid. Cum de-și permite această abateră? Se știe, dl. Iliescu e un sentimental. Proaspăt ales, nu poate uita prea ușor partidul din care provine. Să-l fi impresionat opinia unor "oaspeți de peste graniță"? Peste numai 3 zile președintele avea să distrugă, fără complexe, imaginea României în ochii Occidentului. 14-15 iunie: "Cinste lor, mincilor!" Într-un interviu din aceeași publicație, d-na Ana Blandiana vorbește despre rezerva intelectualului român față de politic: "În cronicile la cărțile mele sînt deseori acuzații că fac o poezie obsedată de teme morale. Această afirmație revenea adesea și era spusă ca un reproș. Implicarea într-un anume fel, chiar și în morală, este considerată o coborîre de la estetic. Se prefera să fim niște simboluri".

gem cu un mai omenes tuit cîndv: nostru își v: de morții c: bunăstare ș obînuindu atenteze cu fundamenta este singur întîmpinare ieșind noi d cuvintele n moase decît are o disper • Continuă l tema revolu a participat are grijă să j în desfășura Ion Coman "României spune tot ad cut de întreg că elemen ostile, des slujba străi decembrie, era foarte c lui. "Nu era Era vorba pierdem A veneam, s aflăm cîtev despre Elei femeie a făc Sînt sigur ș eram anevr: transportu Timișoara-siune prin expres disc teme! Prof agenturilor lui I. Coma de "Româ contradicți cu care ne tru a reda i dialog: "D decembrie acționeze j

### JURNALUL GALERIILOR

#### EXPOZIȚIA DE PORTELAN CORNELIA MOLDOVEANU

La întrebarea "ce este arta?", Malraux răspundea: "Acel ceva prin care formele devin stil". Porțelanurile create de Cornelia Moldoveanu s-au constituit deja într-un stil, iar expoziția sa deschisă la "Căminul Artei" (parter) este o confirmare în acest sens. Operele artistei au fost expuse în ultima vreme în mari galerii europene precum Galeria "L'oeil" din Bruxelles, galeriile "Edison" și "Jan von Munster" din München și galeria "Vendôme-Rive Gauche" din Paris (unde artista noastră va reveni în curînd cu o nouă expoziție).

Inutilități în aparență, venite din lumea utilului, porțelanurile Corneliiei Moldoveanu te emoționează prin sinceritatea acestor creații oscilante la cea mai mică ventilație - mici focuri ce iscodesc spațiul nostru.

Nu e de mirare că în figurile sale din porțelan înlănțuite în poziții încordate sau bizare poți desluși iubiri și libertăți amenințate, neliniști, teamă de violenții ascunse și multe gesturi și întrebări dintre cele pe care cu toții le purtăm în noi.

Creațiile Corneliiei Moldoveanu, încercări îndrăznețe de a capta mișcările vieții se remarcă printr-o subtilă austeritate și monumentalitate. Albul strălucitor și totodată combinația dintre argintiu și auriu fac un joc fantastic al grației. Putem spune că expoziția de față a Corneliiei Moldoveanu o putem considera remarcabilă în această artă aut de capricioasă.

Gabriela Bidu

Premiul Goncourt  
d'onneur (editat de Editura "Cronica unei familii")  
răzușă Marie și Je  
pînă ce  
4r